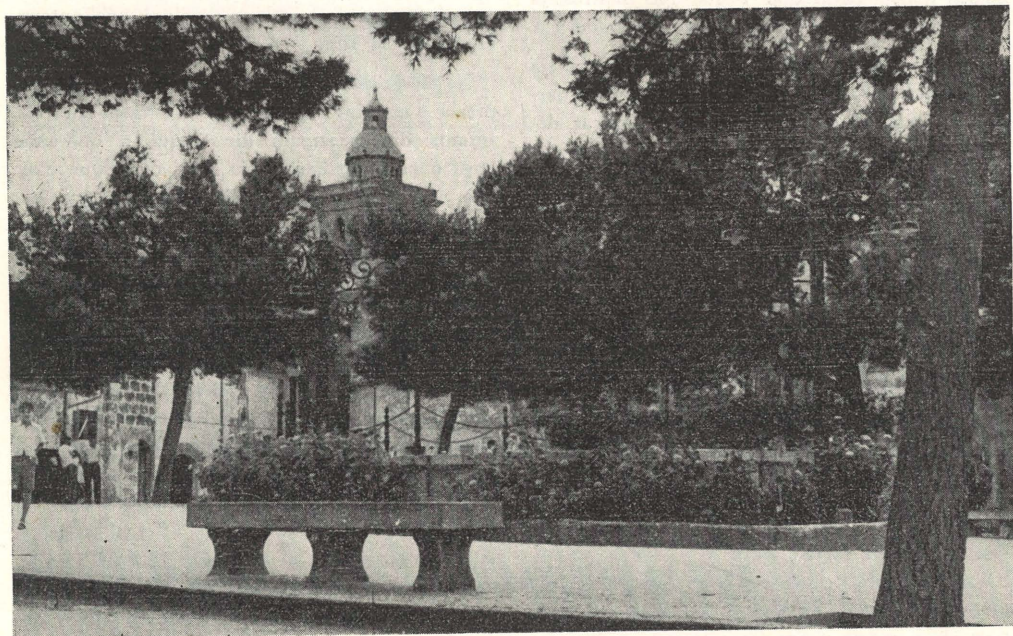

CASTELLITX

FUIES FOLKLORIQVES D'ALGAIDA I LA SEVA ENCONTRADA

15 D'OCTUBRE DE 1966

QUI POGUÉS TORNAR A FIRA!

Si. Tornar a fira. A la fira d'Algaida, precisament. A la fira de fa quaranta anys. Una fira que els allots esperàvem amb il·lusió des de moltes setmanes abans, que nos feia bategar el cor depressa i donar voltes al molinet de la nostra fantasia, inquieta i desperta.

Allò eren fires! No vivíem tan avançats com ara, i les joguetes eren més senzilles que les d'avui; però feien més il·lusió perquè no eren fàcils d'adquirir. No hi havia «meccanos» ni

cavalls amb pelatges postissos. No hi haguèreu trobat pallasos botadors ni tances que peguen tirs i pugen capamuntes, sols que se les doni corda amb una claueta. Tampoc no portaven els firers d'aquell temps pepes «ye-ye» amb cabelleres de plàstic, que creixen tot lany i permeten que se les faci mil-i-un pentinat. Però, quantes coses deien a les nines de llavors aquelles pepes de pedaç o cartó, quan les miraven embadalides, convençudes que fins l'any qui ve no les tornarien veure!

Pocs doblers corrien aleshores, i les joguetes volaven, per la majoria dels infants, més amunt que el campanar. A pesar d'això la nostra imaginació les aconseguia ens les feiem nostres sense poderles tocar més que amb el pensament. Tot era qüestió de fer volar una mica el cervellet.

Pels allots, la fira començava a toc d'Avemaries del dia anterior. Quan arribaven els carros carregats de posts, lones i caixes plenes de mercaderies i els marxandos estenien tota aquella carretada dins el trast que, tradicionalment, tenien encarregat i que tots noltros ja ens sabíem de memòria.

—Ja he contat vuit casetes de joguetes i sis de torroneres —deia el més aficadís de la guarda—. I tots en estol ho volíem comprovar de pressa. Però la bulla era general i l'alegria ens vessava per dalt quan afinàvem la figura del vermeiós i forçarrut senyor «Pepe» que aguantava a tota hora, entre el barram i els morros, una pipa de canó tort, tan grossa com una escudella. Xamporrava el mallorquí, i sabia fer-se simpàtic amb tothom, especialment amb l'atletista. Venia tota casta de joguetes: carros llargs de fusta, cavalls de cartó i cigarrets de cacau, que noltros xuclàvem furtivament. I el goig

feia es tro quan compareixia coixeu-coixeu en «Perico de Ses Rates» enfundat dins un bavero de llista fosca i el cap davall una gorra amb visera de xarol i passetjant sempre una mitja rialla penjada d'uns mostatxos rossencs.

A la nit somniàvem amb els cavalls, els autos i els siurells. Amb les ratetes que corrien i els globus que s'inflaven. Amb les bengales i mixtos de fer pets.

Què poc ens bastava per esser feliços! Què molt necessiten els nins d'ara per quedar mig conformats! Més gasta un infant de cinc anys un diumenge qualsevol en «polos» que antany el dia de la fira.

No despreciam els temps actuals que són expressió d'un viure millor. Però desitgem que els infants d'avui puguin dir d'aquí a quaranta anys o més que han trobat gust a qualche cosa que no els hagi estada fàcil de roegar, que hagin conseguit qualche cosa en la vida a força d'esperar-la i per la que sentin il·lusió. La beneïda il·lusió que sentirem els nins del meu temps, quan, setmanes senceres, somniàvem amb el cavallet de cartó, el carro envelat, o la rata de llauna del pobre Perico.

Tomeu Mulet

DESPEDIDA AL MESTRE

Dins els primers dies de la tardor, l'escola obri de bell nou les seves portes. Neix aleshores el curs escolar i amb ell els crits i corregudes dels infants que donen a aquesta estació endolada una pinzellada de lluminosa alegria.

Aquest esdeveniment, tantes vegades viscut, té ara per noltros un significat especial. Està tenyit de forta enyorança perquè enguany, després de tant de temps de no faltar a la cita, no veurem asseguts a la cadira del mestre les figures d'un matrimoni d'educadors excepcionals. Don Alfons i Dona Ampar ens han deixat.

Recordem el dia de l'homenatge de despedida. Era un horabaixa lluminós del més de

juliol. El poble entorn al cadafal celebra la festa de fi de curs. Els nins reben premis, els pares, gojosos fan mamballetes i riuen. La música ens regala animació i alegria. De cop sec, un silenci total. Les cares s'allarguen. Dalt el cadafal Don Alfons i Dona Ampar acaben de dir al poble que quan pel setembre l'escola torni obrir-se, ells ja no tornaràn.

Res millor per fer una semblança d'aquests mestres, que recordar el discurs magistral que pronuncià D. JOSEP MANILA en representació de tots els ex-alumnes, i del que traduïm un parell de fragments

«Entre aquets homes de cor noble, de mestres, en la més noble i pura accepció de la pa-

raula, surgeix brillant, amb claror pròpia, la figura del mestre Don Alfons Torres Garcia.

«Si jo hagués de definir a Don Alfons per les seves qualitats, en destacaria una que passa part damunt de totes: l'ambició; però no una ambició personal, sinó el desig i la voluntat de fer dels seus alumnes uns homes millors.

«Quants de pares recordaran l'insistència i el noble interès del mestre aconsellant, preguntant perquè els seus fills tenguessin uns estudis superiors. Mai va poder consentir que se tudàs una intel·ligència, sacrificant hores del seu descans amb tal que tenguessin aspiracions a més, a ésser qualqu en el concert de la vida.

«Els seus alumnes eren els millors, no per-

què sabessin més, sinó perquè duïen clavat el segell de la seva personalitat.

«Han estat trenta-dos anys de la vida d'un home dedicats a un poble... quan en el curs del temps els nostros fills i nets evoquin la figura d'una persona estimada florirà als seus llavis el nom de Don Alfons, perquè moltes vegades l'heuran sentit repetir dels llavis del padrí».

Feliç el poble que mereix uns bons mestres. El nostre fou amb ells doblement feliç, i per això, amb agraïment i admiració, ens afegim a l'homenatge al mestre; al meu mestre.

Joan Martorell

EL BAL·LE DE VILAPUNXA

Qui no ha passat mai per Vilapunxa s'ha perdut cosa bona. És un poble petit i perdut, que no cau de passada. Les cases se repleguen entorn d'un carrer central i llargarrut que ostenta el pompós nom, orgull dels vilapunxers, de «Avenida de los Reyes Católicos». Fins fa dos anys la citada avinguda no era més que una torrentera plena de clots, que en venir la tardor s'omplien d'aigua de pluja i a l'estiu ofería als visitants una catifa de pols.

Però l'afany d'urbanisme arribà, també, a Vilapunxa i el carrer principal, l'avinguda, fou asfaltada.

—En posen de vernis! —deia l'amo En Biel, es bal·le, envoltat d'una colla de desenfeinats—.

—Això serà etern.

I l'eternitat durà onze mesos, perquè abans que es complís un any els clots havien compregut de bell nou, i la céntrica via de Vilapunxa tornava estar plena de basses.

—Mos han estefats. Hem de protestar.

—Ja és clar que sí. Que ho sàpiguen: Vilapunxa no es deixa enganar.

L'amo En Biel, era un pagès ric que vivia de les amitges, i per tant podia perdre temps en dirigir i governar la seva vila. Tenia la panxa grossa i la cama curta. De figura simpàtica i una mica grotesca. Corria de cap a cap de poble un parell de vegades cada dia assegut a damunt una moto llarga i de roda menuda, que la gent, afectada de posar noms a tot, li havia penjat aquest: Na Gilda.

Assegut, doncs a damunt Na Gilda, es cap de Vilapunxa, feia la volta pels carrers, observant, vetlant per l'orde, l'enteniment i la concòrdia entre els veïns.

Baix el manament de l'amo En Biel a Vilapunxa hi feia un estar de Déu. La gent, que vivia del conreu, estava satisfeta de la primera autoritat local, sobretot perquè de tant en tant l'amo En Biel organitzava una festeta. Ja fos per beneir un abeurador, posar nom a un carrer, o inaugurar acerés, ben aviat tenien la festa armada. Venia una banda de música del poble veïnat, feia una volta per la vila tocant «el galliner» i ja tenien les festes començades.

Més tard hi havia concert a la Plaça, corregudes de cintes i trancadissa d'olles. El bal·le feia un discurs, en el que més o manco sempre deia lo mateix:

«Vilapunxers i Vilapunxers. Gent de vila externa que heu vingut a festa: siau benvinguts. Veniu aquí perquè vos trobau bé enmig de noltros, perquè vos agrada sa nostra companyia, perquè teniu sa certesa que trobareu ses portes de Vilapunxa obertes de pinte en ample. Jo vos salut. Aquí hi trobareu alegria, bulla, bona menja, i un vinello de primera, que té un bevent preciós.

Trobareu aquí: un estol d'al·lotes casadores que per tot allà ont vagin tothom dirà: vet allà una vilapunxera. Perquè ses vilapunxeres són, i que no s'ofenguin ses de fora vila, lo més curro i agradòs que es sol hagi encobeït i que jo com a humil glosador que som, n'he compost aquesta petita cançó:

Fadrí si ja téns casera
no cerquis enlloc del món,
que a Vilapunxa t'espera
una que per tú se fón.

He dit».

Un dia de tardor, un ca desconegut, pegà bot dins es jardí de Ca's Vicari i s'empassolà dos faisans reials dels tres que aquell home de pau tenia per alegria de la vista i esbargiment del cor. Ho digué al bal·le, i aquest respongué tot rebent:

—L'hem de trobar. Què és això de deixar a lloure aquests animals sense morral. I si tenen doblers, els pagaràn, en es faisans!

—Deixau-ho estar —deia el vicari desconsolat.

—Res de deixar-ho estar.

L'endemà aglapiren un ca nanell que hi tornava per empassolar-se l'altre faisà.

—Ja el tenim v— a dir el bal·le— ara no més manca aclarir de qui és.

El tengué tancat un parell de dies a dins una soll i al tercer dia en bonmatí, decidí fer

les indagacions. Agafà el ca, li fermà una fileta de pots de llauna per ses cames i l'amollà. Aquell ca envergà fua i sortí desparat. Corregueren per tots els carrers de Vilapunxa, i entre el renou dels pots i la moto del bal·le, que amb el serè del matí semblava que feia més saluet, aquell dia tot el poble va esser dematinet.

—Però què és això?

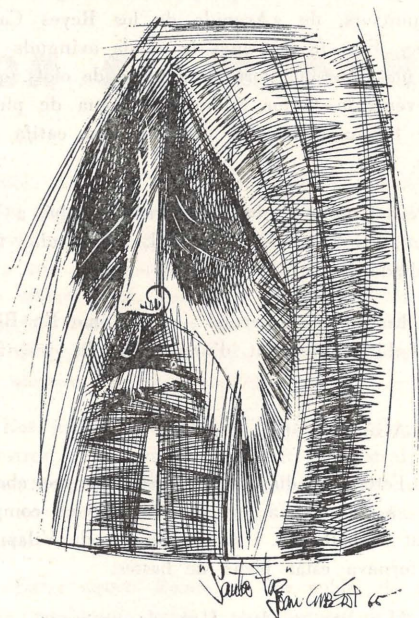
—A on s'ha vist mai tant de renou!

Doña Beneta Rius i Gornals, una senyora de la vida... de societat que en aquell moment se n'anava a missa primera, perguntà a l'amo del café del cató de la Plaça:

—Però bé, qué estam dins zona rotja amb tant de renou?

Corregudes d'un vent, encalços de l'altre, el ca se n'anà depressa de cap a ca-seva. A on era ca seva? Molts pensaran que a ca'l mateix bal·le, idò no. Del bal·le no ho era. El propietari del ca nanell, menjador de faisans era el rector. La cosa no se va dir. Ho taparen així com pogueren.

Gabriel Janer Manila

la població del món

Entre les moltes característiques que presenta el món d'avui s'ha de tenir present l'explosió demogràfica i la seva relació directa amb la fam que pateix, de tal forma que sembla entaulada una vertiginosa carrera entre el creixement de població i la producció d'aliments.

Fent un petit resum històric resulta que en temps de l'Emperador August, o sia quan nasqué Jesucrist, la terra estava poblada per uns 300 milions d'individus. L'any 1500 eren 600 milions. L'any 1950 arribaren als 2.500 milions, i deu anys després, l'any 1960, s'arribava a la xifra de 2.900 milions. La població mundial havia augmentat, en deu anys, en quatre-cents milions de persones. La Societat de Nacions Unides preveu per l'any dos-mil que la població mundial serà de 6.250 milions, de seguir el creixement empès.

Si el creixement de població estàs equilibrat, el problema no seria tan gros, però se presenta en unes desproporcions alarmants en les regions del món subdesarrollades, així Asia, Africa i els països llatins d'Amèrica del Sud, presenten

un índex de creixement molt elevat en comparació al reste del món blanc. Unint aquest excés de població a una falta cada dia més accentuada d'aliments, això obliga a no tenir sols en compte les tensions demogràfiques que origina, sinó també les polítiques, tècniques, socials, culturals, etc.

Europa i Amèrica del Nord ja no són el centre del món. Arees subdesarrollades han despertat. El món de la fam vol tenir la seva veu, el seu vot, i exigeix que l'escoltin. S'ha donat compte que la seva presència se converteix en poder i pot desequilibrar qualsevol situació si no se'l complau.

El món es veu preocupat pel problema d'alimentar la seva població. Es troba que escasegen els aliments i no hi troba remei. Es veritat que el segle XX es caracteriza pel fabulós progrés tècnic que allibera l'home de molts esforços físics, però quan un sap que de cada cinc morts del món, tres moren de fam, o que l'edat mitja de l'Índia no arriba als trenta-sis anys, no pot més d'agafar pell de gallina.

Les tècniques modernes i la seva aplicació

als països subdesarrollats no poden solucionar el problema, ja que si bé és veritat que aquestes contribuïran a l'augment de la producció i al rendiment, també eliminaran del treball gran part del personal ocupat i per tant augmentarà la gent aturada.

Junt a aquestes dues qüestions: l'explosió demogràfica i la fam del món, l'home conscient més o menys del seu futur s'ha plantejat el dilema de regular la natalitat en gran escala. Però el problema de la regulació no és mèdic, ni cultural, sinó eminentement polític.

En els països avançats la regulació se conse-

gueix mitjansant un procés d'ordre natural, sense cap intervenció, la cultura és un cronòmetre suficient. Es en els països atrassats per causa de l'incultura, la fam, el baix nivell de vida, el retràs social, etc., on es fa més necessària la regulació. Si aquesta només es du a terme en els pobles cultes, el domini del futur serà de les races asiàtiques i negres. Si volem que una població moderna cresqui amb el ritme adequat i sense un futur problema d'acumulació humana, cada família, només pot tenir tres fills.

Antoni Cardell-Vanrell

La Colònia de Son Mendiivil

Es un fet que tota Mallorca avull viu del turisme. Aquesta afirmació pot ésser, per a alguns, massa rotunda, ja que sembla que una part de l'illa queda encara fora de l'influència turística. Algaida n'és un d'aquests llocs a on encara hi ha algú que afirma que ell no en té cap benefici, ans el contrari, segons ell el que han fet els turistes ha estat encarrir-ho tot. ¿Què hi ha de veritat en tot això? Concretem el cas del nostre poble, Algaida, poble de l'interior sense influència directa del turisme.

Pensem una mica de què viu el nostre poble. Naturalment segueix vivint en la seva major part dels productes del camp, i tots estam vivint aquests dies la preocupació per les notícies que arriben «d'es mal d'es porcs», o ens preocupam cada any quan arriba el mes d'abril i no plou, fent perillar l'anyada. Però pensem també quantes famílies que abans vivien solament dels productes de la terra, ara tenen un sou apart, sou que pot venir del ram de la construcció o de l'aeroport o dels hotels.

Algaida, doncs, rep influències considerables del turisme, ja que ha estat el turisme el que ha permès aquesta febre constructiva, que segons diuen des de fa tres o quatre anys, està en crisi, però mentres tant segueixen aixecant

cases enormes (tantes que, com diu En Calafat, si les fessin de marès com altre temps, ja haurien buidada Mallorca).

Sí, però el pagès no viu d'això! El que han fet ha estat fer-ho pujar tot, i res més! Aquestes afirmacions i d'altres semblants sentim a persones que no s'adonen de l'extraordinari benefici que representen tots aquets llocs de treball per al poble. A aquests els hi direm encara, que, si bé ha pujat tot de preu, han de pensar que lo mateix ha passat a tota Espanya, amb la diferència que a molts de llocs no hi ha un turisme que faci possible un augment de sous. Tenguem en compte que el mercat consumidor que representa la costa de tota l'illa (hotels) i Palma, ha fet que els preus dels productes del camp es mantenguin bastant alts. Si el pagès vol el consell d'un que no en sap res d'això (qui manco hi sap, més hi diu), que elimini els intermediaris, que formin una cooperativa, que s'associïn; llavors pot ser que no tenguí tants de motius per a queixar-se.

Bé, ara vos contaré uns fets que passaren ja fa un centenar d'anys i que a molts ens va explicar una mica En Bal·le de Sa Comuna. Molts d'algaidins coneixen un poble en ruïnes

als països subdesarrollats no poden solucionar el problema, ja que si bé és veritat que aquestes contribuïran a l'augment de la producció i al rendiment, també eliminaran del treball gran part del personal ocupat i per tant augmentarà la gent aturada.

Junt a aquestes dues qüestions: l'explosió demogràfica i la fam del món, l'home conscient més o menys del seu futur s'ha plantejat el dilema de regular la natalitat en gran escala. Però el problema de la regulació no és mèdic, ni cultural, sinó eminentement polític.

En els països avançats la regulació se conse-

gueix mitjansant un procés d'ordre natural, sense cap intervenció, la cultura és un cronòmetre suficient. Es en els països atrassats per causa de l'incultura, la fam, el baix nivell de vida, el retràs social, etc., on es fa més necessària la regulació. Si aquesta només es du a terme en els pobles cultes, el domini del futur serà de les races asiàtiques i negres. Si volem que una població moderna cresqui amb el ritme adequat i sense un futur problema d'acumulació humana, cada família, només pot tenir tres fills.

Antoni Cardell-Vanrell

La Colònia de Son Mendiivil

Es un fet que tota Mallorca avull viu del turisme. Aquesta afirmació pot ésser, per a alguns, massa rotunda, ja que sembla que una part de l'illa queda encara fora de l'influència turística. Algaida n'és un d'aquests llocs a on encara hi ha algú que afirma que ell no en té cap benefici, ans el contrari, segons ell el que han fet els turistes ha estat encarir-ho tot. ¿Què hi ha de veritat en tot això? Concretem el cas del nostre poble, Algaida, poble de l'interior sense influència directa del turisme.

Pensem una mica de què viu el nostre poble. Naturalment segueix vivint en la seva major part dels productes del camp, i tots estam vivint aquests dies la preocupació per les notícies que arriben «d'es mal d'es pores», o ens preocupam cada any quan arriba el mes d'abril i no plou fent perillar l'anyada. Però pensem també quantes famílies que abans vivien solament dels productes de la terra, ara tenen un sou apart, sou que pot venir del ram de la construcció o de l'aeroport o dels hotels.

Algaida, doncs, rep influències considerables del turisme, ja que ha estat el turisme el que ha permès aquesta febre constructiva, que segons diuen des de fa tres o quatre anys, està en crisi, però mentres tant segueixen aixecant

casos enormes (tantes que, com diu En Calafat, si les fessin de marès com altre temps, ja haurien buidada Mallorca).

Sí, però el pagès no viu d'això! El que han fet ha estat fer-ho pujar tot, i res més! Aquestes afirmacions i d'altres semblants sentim a persones que no s'adonen de l'extraordinari benefici que representen tots aquets llocs de treball per al poble. A aquests els hi direm encara, que, si bé ha pujat tot de preu, han de pensar que lo mateix ha passat a tota Espanya, amb la diferència que a molts de llocs no hi ha un turisme que faci possible un augment de sous. Tenguem en compte que el mercat consumidor que representa la costa de tota l'illa (hotels) i Palma, ha fet que els preus dels productes del camp es mantinguin bastant alts. Si el pagès vol el consell d'un que no en sap res d'això (qui manco hi sap, més hi diu), que elimini els intermediaris, que formin una cooperativa, que s'associïn; llavors pot ser que no tenguí tants de motius per a queixar-se.

Bé, ara vos contaré uns fets que passaren ja fa un centenar d'anys i que a noltros ens va explicar una mica En Bal·le de Sa Comuna. Molts d'algaidins coneixen un poble en ruïnes

n'hi ha de queixosos. Tots els qui viuen per Ca'n Carrintà diuen que no guanyaran per benzina i gomes amb la voltera que els hi fan fer.

Sembla que d'ara endavant, i gràcies a la reforma que es fa, les escoles també tendran aigua corrent els dies que no plougui.

Enguany de ploure ha plogut poc, però la varema pinta bé. El qui no se consola és perquè no vol.

Desitjant hagueu passat un bon estiu ens despedim fins a Nadal.

Caragolet

PAGESOS DE TERRA PRIMA

De tots és coneguda la ràpida transformació que ha anat sofrint la comunitat rural. No anam a tractar del fet de l'emigració, sinó que anam a veure lo que passa als qui hi queden. Ens referim sobretot a les noves generacions, ja que són elles les qui donaran continuïtat.

Mirat baix un punt de vista bastant realista, m'atreveria a assegurar que la comunitat rural (exclusivament rural) està condemnada a desaparèixer. Per arribar a tal afirmació basta veure la transformació que la mecanització produeix al sector agrícola, on redueix considerablement la mà d'obra i deixa fora de lloc el minifundi. Per altra part basta veure el número de joves de vint anys que queden per conradors; crec que a Algaida no passen de deu a dotze, i deu o dotze famílies que treballassin en feines auxiliars a les primeres, (botiguers, forners, mecanics, etc.), no basten per construir un poble.

En fer aquets raonaments no és que cregui que la solució estigui a la ciutat. Per donar-nos compte de la crisi que aquesta està passant venen a la meua memòria les paraules del professor Gaston Bardet, un dels més il·lustres urbanistes del nostre temps, que en el pròleg de la traducció catalana de la seva obra diu: «...del fenomen esgarriat dels suburbis tentaculars. L'urbanisme és mort, visca el ruralisme!... El moviment d'evasió enfora dels «camps de concentració urbans» ha començat i s'inten-

sifica. Que vagi depressa... el jovent es podreix».

Crec que no fa falta dir res més a pesar que en podríem posar moltes de les coses dolentes que la ciutat enclou (s'entén la gran ciutat) a dins ella, i per contra també les mil ventatges que ofereix.

Per tot lo vist fins ara ens pareix que estam davant una contradicció. Per una part, l'abandó del camp, i per altra, ja es parla de «l'evasió de la ciutat». D'això darrer els algaidins crec que se'n han donat bé compte; de cortaderes de terra prima devers la creu tots n'hi voldrien tenir.

Tornant al nostre assumpte, aquesta contradicció de què parlàvem, ens fa pensar que s'acosta una nova temporada de retorn de la ciutat al camp, però a un camp molt distint d'abans, on els qui hi tornen no hi van per agafar l'arada ni a sembrar cols, sinó que cerquen terrenys on no s'hi fan faves, ni blat sinó que hi hagi quatre pinotells i quatre estepes, on s'hi troba la natura tal com és.

Tot això és ben bó d'entendre. Quan Déu creà l'home, andemés de dar-li la dona per companyera el va fer rei de la creació perquè la pogués gaudir i res més en contra d'això que engabiar-se dins una ciutat plena de gratacles monstruosos, de renous i de fums.

RAFAEL COLL

C A S T E L L I T X

Plaça General Franco n.º 6

A L G A I D A